

СУБ'ЄКТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ:
ГО «Асоціація українських редакторів»

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

**«НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ:
РЕДАКЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ПОЛІТИКИ, ІНСТРУМЕНТИ»**

*для головних редакторів, заступників головних редакторів
і відповідальних редакторів наукових фахових
періодичних видань України*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Президентка
ГО «Асоціація
українських редакторів»

Ярослава ПРИХОДА
2026 р.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Суб'єкт підвищення кваліфікації: ГО «Асоціація українських редакторів»

Розробники: ГО «Асоціація українських редакторів» у співпраці з Українським регіональним відділенням Європейської асоціації наукових редакторів, Видавничим домом «Академперіодика» НАН України, Державною науково-технічною бібліотекою України, Українським офісом дослідницької доброчесності, Українським центром підтримки журналів діамантового доступу за сприяння Міністерства освіти та науки України.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток компетентностей головних редакторів, заступників головних редакторів і відповідальних редакторів наукових періодичних видань щодо розроблення прозорих редакційних політик, організації рецензування, дотримання публікаційної етики та роботи з видавничою інфраструктурою (OJS, DOI/Crossref тощо)

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Види підвищення кваліфікації: курси (навчання за програмою підвищення кваліфікації): інтерактивні лекції-вебінари, практичні заняття, самостійна робота, контроль у форматі підсумкової дискусії.

Цільова аудиторія: головні редактори, заступники головних редакторів або відповідальні редактори наукових фахових періодичних видань України.

Участь безкоштовна.

Кількість учасників обмежена: 30–40 осіб.

Термін проведення: вересень – грудень 2026 року

Мета програми

Сформувати в редакційній команді журналу цілісну систему професійних компетентностей для побудови прозорої редакційної політики, доброчесних процесів рецензування й розгляду порушень, а також практичних навичок роботи з видавничою інфраструктурою (OJS, DOI/Crossref, відкриті метадані та цитування) — на рівні, що відповідає вимогам МОН України і міжнародним стандартам (COPE, ICMJE, DOAJ, Crossref).

Завдання програми

- Систематизувати знання щодо вимог національних і міжнародних нормативних документів (вимоги МОН до Переліку наукових фахових видань, стандарти COPE / DOAJ / EASE) для розроблення якісних редакційних політик на сайті видання.
- Відпрацювати організацію рецензування, виявлення й врегулювання конфлікту інтересів, розгляд скарг і ретракцію за алгоритмами COPE.
- Сформувати політику щодо наукових даних та щодо використання ШІ авторами, рецензентами й редакцією.
- Дати робочі навички адміністрування OJS як платформи повного «журнального циклу» (від подання й рецензування до публікації, поширення та архівування), реєстрації й активації DOI, депонування коректних метаданих і відкритих цитувань.
- Підготувати кожного учасника до процесу самооцінювання видання щодо відповідності чинним вимогам.

Підходи до проведення програми

- Інтерактивні лекції.
- Самостійна робота із завданнями для аналізу кейсів із практики редакційної роботи.
- Практичні заняття із обговоренням проаналізованих під час самостійної роботи кейсів, визначенням проблем і пошуком шляхів їх вирішення разом із викладачами програми.
- Підсумковий модуль: аудит власного видання та захист підсумкового проєкту.

Місце та час проведення

Раз на тиждень (вівторок) з 8:30 до 13:00 на платформі Zoom. Усі матеріали курсу і завдання доступні у гугл-клас на платформі Асоціації українських редакторів. Група у WhatsApp використовується для оперативної комунікації.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації

Сертифікат про підвищення кваліфікації (ГО «Асоціація українських редакторів» є суб'єктом підвищення кваліфікації, що засвідчено у Статуті організації та підтверджено кодами економічної діяльності 85.59 «Інші види освіти» та 85.60 «Допоміжна діяльність у сфері освіти»).

Сертифікат про підвищення кваліфікації містить: реєстраційний номер, прізвище, ім'я та по батькові учасника; тему (напрямок, найменування), обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації у годинах та кредитах ЄКТС; дату та місце видачі; повне найменування суб'єкта підвищення кваліфікації — ГО «Асоціація українських редакторів»; засвідчується підписом (підписами) уповноважених осіб і печаткою.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ, РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ ТА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

1. Навчально-тематичний план

Назва навчальної теми, дата та час заняття	Лек- ції	Практич- ні заняття	Само- стійна робота	Конт- рольні заходи	Ра- зом	Викладач(і)
МОДУЛЬ 1. СТРАТЕГІЧНІ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ						
Вступ	2				2	Усі викладачі
Тема 1. Стратегічне позиціонування наукового журналу: мета, тематичний профіль, бізнес-модель і структура витрат	2	2	6	2	12	Марина ЖЕНЧЕНКО, <i>директорка Наукової бібліотеки імені М. Максимовича, професорка кафедри редакційно-видавничих технологій і продюсування НН інституту журналістики КНУ</i>

Назва навчальної теми, дата та час заняття	Лек- ції	Практич- ні заняття	Само- стійна робота	Конт- рольні заходи	Ра- зом	Викладач(і)
						імені Тараса Шевченка, віцепрезидентка Асоціації українських редакторів, членкиня Європейської асоціації наукових редакторів
Тема 2. Реєстрація та внесення змін до реєстру суб'єктів у сфері медіа, до ISSN. Дотримання періодичності і модель безперервних публікацій	2	2	4	2	10	Марина ЖЕНЧЕНКО, Олена ГЕРАСИМОВА, Заступниця директора з наукової роботи і міжнародного співробітництва Наукової бібліотеки імені М. Максимовича КНУ імені Тараса Шевченка, відповідальний секретар Асоціації українських редакторів
Разом	4	4	10	4	22	
МОДУЛЬ 2. РЕДАКЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ПУБЛІКАЦІЙНА ЕТИКА						
Тема 3. Архітектура редакційних політик та ролі в команді: від створення до імплементації	2	2	6	2	12	Ірина ІЗАРОВА, співголова Регіонального відділення та членкиня Ради Європейської асоціації наукових редакторів (EASE), членкиня Ради Комітету з публікаційної етики (COPE)
Тема 4. Політика академічної доброчесності в наукових журналах: від редакції до статті	2	2	6	2	12	Артем АРТЮХОВ, Голова Українського офісу дослідницької доброчесності
Тема 5. Політика відкритого доступу, управління даними досліджень, загальні питання щодо етичних висновків	2	2	6	2	12	Тетяна ЯРОШЕНКО, заступниця директора з міжнародного співробітництва в науковій та бібліотечній сферах Державної науково- технічної бібліотеки України, членкиня

Назва навчальної теми, дата та час заняття	Лек- ції	Практич- ні заняття	Само- стійна робота	Конт- рольні заходи	Ра- зом	Викладач(і)
						Європейської асоціації наукових редакторів
Тема 6. Ліцензування та авторські права	2	2	6	2	12	Сергій ГЛОТОВ, науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ
Тема 7. Політика виправлення, висловлення стурбованості та ретракція	2	2	4	2	10	Тетяна ЯРОШЕНКО, заступниця директора з міжнародного співробітництва в науковій та бібліотечній сферах Державної науково- технічної бібліотеки України, членкиня Європейської асоціації наукових редакторів
Разом за модулем	10	10	28	10	58	
МОДУЛЬ 3. РЕДАКЦІЙНИЙ ЦИКЛ: ВІД ОЦІНЮВАННЯ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ. ВИДАВНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА						
Тема 8. Видавничий цикл наукового журналу: розподіл ролей, відповідальності та кризовий менеджмент	2	2	6	2	12	Анна РАДЧЕНКО, директорка Видавничого дому "Академперіодика" Національної академії наук України, заступниця голови Науково-видавничої ради НАН України, членкиня Асоціації українських редакторів
Тема 9. Попереднє оцінювання, організація та координація процесу рецензування	2	2	6	2	12	Наталія БАЗЕЛЮК, постдокторка Факультету інформаційних технологій та комунікаційних наук Університету Тампере, голова Українського регіонального відділення Європейської асоціації наукових редакторів Юлія ГАРТМАН, редакторка журналу Access to Justice in Eastern Europe,

Назва навчальної теми, дата та час заняття	Лек- ції	Практич- ні заняття	Само- стійна робота	Конт- рольні заходи	Ра- зом	Викладач(і)
						відповідальна редакторка в Directory of Open Access Journal (DOAJ)
Тема 10. OJS як екосистема управління редакційним процесом і метаданими	2	2	6	2	12	Тарас КОТИК, доцент кафедри анатомії людини Івано- Франківського національного медичного університету, головний редактор журналу "Galician Medical Journal", заступник голови Українського регіонального відділення Європейської асоціації наукових редакторів
Разом за модулем	6	6	18	6	36	
Підсумок	2				2	Усі викладачі
Усього	24	20	56	20	120	
ВАРІАТИВНИЙ ТРЕК						
Тема 11. EQUATOR network: керівництва щодо прозорості звітування	2				2	Тарас КОТИК, доцент кафедри анатомії людини Івано- Франківського національного медичного університету, головний редактор журналу "Galician Medical Journal", заступник голови Українського регіонального відділення Європейської асоціації наукових редакторів
Тема 12. LaTeX та суміжне програмне забезпечення як робочі інструменти для STEM журналів	2				2	Вячеслав БОЙКО, завідувач відділу математичної фізики Інституту математики НАН України

2. Короткий зміст навчальних тем

МОДУЛЬ 1. СТРАТЕГІЧНІ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ

Тема 1. Стратегічне позиціонування наукового журналу: мета, тематичний профіль, бізнес-модель і структура витрат

Заняття присвячене формуванню стратегічного бачення наукового журналу — від визначення мети, місії та тематичного профілю видання до вибору бізнес-моделі (Diamond/Platinum OA, Gold OA, підписна, гібридна) з урахуванням джерел фінансування. Учасники навчатимуться узгоджувати стратегію журналу з вимогами DOAJ, Scopus і Web of Science щодо складу редколегії, рівня ендегенності та прозорості бізнес-моделі, а також аналізувати структуру витрат редакції. Практична частина передбачає аудит тематичного профілю та бізнес-моделі реальних журналів і підготовку орієнтовного бюджету власного видання.

Тема 2. Реєстрація та внесення змін до реєстру суб'єктів у сфері медіа, до ISSN. Дотримання періодичності і модель безперервних публікацій

Заняття присвячене процедурним і технічним аспектам легалізації наукового видання: порядку реєстрації та внесення змін до Реєстру суб'єктів у сфері медіа відповідно до Закону України «Про медіа», отриманню та коректному відображенню ISSN (друкованого, електронного, зв'язуючого). Учасники розглянуть моделі періодичності публікацій — від традиційної випускової до безперервної (continuous publication) — та критерії вибору моделі для конкретного журналу. Практична частина передбачає аудит реєстраційного статусу власного журналу, перевірку коректності ISSN і розрахунок рівня ендегенності.

МОДУЛЬ 2. РЕДАКЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ПУБЛІКАЦІЙНА ЕТИКА

Тема 3. Архітектура редакційних політик та ролі в команді: від створення до імплементації

Заняття присвячені трансформації редакційних політик наукового видання з формальних вимог у дієвий інструмент захисту академічної репутації. Учасники опанують практичні алгоритми розподілу ролей у редколегії, критерії авторства за міжнародними стандартами (ICMJE, CRediT, COPE) та врегулювання конфліктів щодо авторства, а також архітектуру обов'язкових редакційних політик відповідно до міжнародних стандартів і національних вимог, зокрема щодо етичної нейтральності й недискримінації в роботі редакторів під час війни. Завдяки кейс-клубу з розбором кризових ситуацій і самостійному аудиту слухачі розроблять пакет адаптованих редакційних політик і навчатимуться професійно захищати редакційну незалежність від інституційного тиску засновників/видавців.

Тема 4. Політика академічної доброчесності в наукових журналах: від редакції до статті

Заняття присвячені конструюванню дієвої політики академічної доброчесності, яка виходить за межі формальної перевірки антиплагіатним софтом. Учасники оцінять відповідність політик доброчесності журналу міжнародним стандартам (COPE, EASE, DOAJ), навчатимуться виявляти приховані ризики — недоброчесні практики, «паперові фабрики», формальний підхід до перевірки на плагіат — і розроблять пропозиції щодо оновлення відповідних розділів політики власного видання.

Тема 5. Політика відкритого доступу, управління даними досліджень, загальні питання щодо етичних висновків

Заняття присвячені операційному (а не декларативному) впровадженню принципів відкритої науки: узгодженості моделі доступу, ліцензії та прав власності (*сайт – стаття – метадані – договір*), вибору ліцензій Creative Commons для тексту й даних, а також побудові політики даних за принципами FAIR. Окремий блок присвячено вимогам до етичного схвалення досліджень і документа Ethics Declaration, типовим помилкам редакцій та алгоритмам постпублікаційного реагування (Expression of Concern, ретракція) за COPE. Учасники проведуть самодіагностику власного журналу за чек-листами відкритого доступу, даних та етичних висновків.

Тема 6. Ліцензування та авторські права

Заняття присвячені розмежуванню передання майнових авторських прав, надання ліцензії та поширення твору на умовах публічної ліцензії. Учасники розглянуть логіку системи Creative Commons (BY, SA, NC, ND та їх комбінації), навчатимуться обирати ліцензію відповідно до видавничої моделі та формувати політику, яка зберігає авторське право за автором і регулює право на вторинну публікацію. Практична частина — розбір типових ситуацій невідповідності заявленої ліцензії та реальної практики видання, самостійна робота — аудит ліцензійної політики двох наукових видань і розробка власної моделі.

Тема 7. Політика виправлення, висловлення стурбованості та ретракція

Заняття присвячені процедурі ретракції наукових публікацій, мета якої — не покарати авторів, а забезпечити надійність і цілісність наукового доробку. Учасники опанують градацію пост-публікаційних дій (Correction, Expression of Concern, Retraction, Removal), типові підстави для ретракції (фальсифікація даних, плагіат, paper mills, salami slicing тощо) та етапи процедури відповідно до стандартів COPE й ICMJE. Практична частина — аналіз реальних retraction notice, самостійна робота — порівняльний аудит політик ретракції двох видань і підготовка пропозицій щодо вдосконалення власної.

МОДУЛЬ 3. РЕДАКЦІЙНИЙ ЦИКЛ: ВІД ОЦІНЮВАННЯ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ. ВИДАВНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА

Тема 8. Видавничий цикл наукового журналу: розподіл ролей, відповідальності та кризовий менеджмент

Заняття присвячене розмежуванню повноважень, прав і обов'язків співзасновника та видавця наукового журналу. Учасники розглянуть, які послуги (основні й факультативні) співзасновник може вимагати від видавця, як побудувати договірну базу співпраці та узгодити політики видавця й журналу, зокрема під час вирішення конфліктів (наприклад, порушень академічної доброчесності). Частиною заняття буде присвячено укладанню повного кошторису підготовки і випуску наукового журналу, тобто визначенню його собівартості. Самостійна робота передбачає складання технічного завдання для видавця щодо переходу журналу на модель діамантового доступу з можливим розподілом витрат між видавцем і засновниками журналу.

Тема 9. Попереднє оцінювання, організація та координація процесу рецензування

Заняття присвячені організації процесу рецензування в науковому періодичному виданні відповідно до міжнародних вимог і рекомендацій (COPE, CSE, DOAJ, EASE, ICMJE, OASPA тощо). Учасники розглянуть основні моделі рецензування (single- та double-anonymised, open, post-publication), особливості добору, взаємодії з рецензентами та визнання їхнього внеску, а також сучасні виклики, пов'язані із забезпеченням якості, спроможності, різноманітності, відкритості та довіри до процесу рецензування. У

практичній частині учасники проаналізують кейси COPE щодо рецензування та опрацюють структуру рецензії на рукопис наукової статті. У підсумку вони розроблять пропозиції щодо вдосконалення процедури рецензування у власному науковому виданні.

Тема 10. OJS як екосистема управління редакційним процесом і метаданими

Заняття присвячені структурі редакційного процесу в системі OJS: основним етапам, ролям і засобам комунікації, налаштуванню компонентів подання, шаблонів листів, керівництва для рецензентів, форм рецензування, строків і сповіщень. Учасники навчатимуться організовувати рух рукопису між етапами редакційного циклу та контролювати повноту й коректність метаданих журналу, випуску та публікації. Практична частина — опрацювання тестового рукопису в OJS, самостійна робота — аналіз налаштувань і метаданих власного видання з підготовкою пропозицій щодо усунення виявлених проблем.

ВАРІАТИВНИЙ ТРЕК

Тема 11. EQUATOR network: керівництва щодо прозорості звітування

Заняття присвячене керівництвам щодо прозорості звітування результатів досліджень (CONSORT, STROBE, PRISMA, TRIPOD, CARE та інші) мережі EQUATOR. Учасники навчатимуться визначати релевантні керівництва звітування залежно від типу дослідження, розрізняти оцінювання якості звітування та методологічної якості дослідження, а також формулювати мінімальні вимоги журналу до використання таких керівництв в інструкціях для авторів і редакційному оцінюванні рукописів.

Тема 12. LaTeX та суміжне програмне забезпечення як робочі інструменти для STEM журналів

Заняття присвячене практичному опануванню видавничої системи LaTeX як робочого інструменту для STEM-журналів: основним можливостям і налаштуванням мови розмітки, роботі з графікою й літературою через BibTeX, а також суміжному програмному забезпеченню для менеджменту публікацій. Самостійна робота передбачає створення LaTeX-шаблону для власного журналу та формування ідей щодо підвищення його «видимості».

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Знання й розуміння:

- вимог національних і міжнародних нормативних документів та професійних стандартів до організації діяльності наукового періодичного видання й розроблення редакційних політик (вимоги МОН України до Переліку наукових фахових видань, рекомендації та стандарти COPE, DOAJ, EASE, ICMJE);
- принципів формування мети, місії, тематичного профілю та стратегії позиціонування наукового журналу, їх узгодження з локальним або міжнародним рівнем видання, науковим кластером і спеціальністю;
- основних бізнес-моделей наукових журналів (Diamond/Platinum Open Access, Gold Open Access, підписна, гібридна тощо), джерел їх фінансування та впливу обраної моделі на ресурсне забезпечення й організацію роботи редакції;
- принципів формування редакційної команди, редакційної колегії та мережі рецензентів і авторів відповідно до стратегії, тематичного профілю й рівня позиціонування журналу, вимог щодо їх кількісного складу, професійної та географічної диверсифікації;

- принципів побудови архітектури редакційних політик, розподілу ролей, повноважень і відповідальності в редакційній команді;
- основних складників бюджету наукового журналу, структури редакційно-видавничих витрат та взаємозв'язку між бізнес-моделлю, джерелами фінансування і ресурсним забезпеченням редакційних процесів;
- критеріїв оцінювання наукових журналів DOAJ, Scopus (Content Selection & Advisory Board — CSAB) та Web of Science (Clarivate), зокрема вимог щодо складу й диверсифікації редакційної колегії, рівня ендегенності, прозорості бізнес-моделі, редакційних політик і відповідності опублікованого контенту заявленому тематичному профілю;
- вимог Закону України «Про медіа» щодо реєстрації наукових періодичних видань, порядку реєстрації та внесення змін до Реєстру суб'єктів у сфері медіа, обов'язкових і добровільних підстав реєстрації;
- процедури отримання ISSN через Національний центр ISSN в Україні, вимог до документів і відомостей про видання та типових помилок, що можуть спричинити відмову або затримку присвоєння ISSN;
- особливостей основних моделей публікації наукового контенту — традиційної випускової моделі та моделі безперервних публікацій (continuous publication), їх переваг, обмежень і організаційно-технологічних вимог;
- вимог національного законодавства та міжнародних інформаційних і наукометричних систем до технічних і процедурних аспектів функціонування журналу, зокрема реєстраційних відомостей, метаданих, періодичності та стабільності видання;
- критеріїв авторства та контриб'юторства за міжнародними стандартами (ICMJE, CRediT), причин виникнення та способів урегулювання конфліктів щодо авторства;
- моделей відкритого доступу, принципів ліцензування контенту (Creative Commons) та управління дослідницькими даними відповідно до принципів FAIR;
- процедур організації рецензування, виявлення й урегулювання конфлікту інтересів, розгляду скарг та апеляцій;
- підстав і процедур постпублікаційних дій — внесення виправлень, публікації висловлення стурбованості (Expression of Concern) та ретракції;
- функціональних можливостей сучасної видавничої інфраструктури наукового журналу (OJS, DOI/Crossref, відкриті метадані та цитування), принципів забезпечення коректності, повноти й інтероперабельності метаданих.

Уміння та навички:

- розробляти та оновлювати комплект редакційних політик відповідно до вимог МОН України та міжнародних стандартів;
- вибудовувати процес рецензування з контролем якості й дотриманням строків;
- ідентифікувати та документувати конфлікт інтересів, проводити розслідування підозр у недобросовісності;
- оформлювати виправлення, висловлення стурбованості та відкликання (ретракцію) статті відповідно до алгоритмів COPE;
- налаштовувати робоче середовище в OJS, реєструвати та активувати DOI з валідними метаданими;

- забезпечувати відкритість цитувань і посилань, коректність ліцензування контенту та даних;
- проводити аудит відповідності видання чинним вимогам і формулювати обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- прихильність до прозорості, доброчесності та відповідальності в редакційній діяльності;
- готовність відстоювати редакційну незалежність від адміністративного чи фінансового тиску засновників/видавців;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку відповідно до змін міжнародних стандартів наукових публікацій;
- недискримінаційний, етично нейтральний підхід до авторів і рукописів у межах чинного законодавства України.